Informe:

La innovació a Catalunya

Aquest document recull el posicionament, les reflexions i les propostes del Club Cecot Innovació i Tecnologia en relació a la pèrdua de posicions de Catalunya en els indicadors d'innovació.

Juliol de 2015

Patronal Cecot – Club Cecot Innovació i Tecnologia - clubinnovatech@cecot.org

Índex:

1. Objectius ..... Pàg. 3

2. Dades de referència ..... Pàg. 6

3. Problemàtica actual ..... Pàg. 8

4. Recomanacions ..... Pàg. 10

1. OBJECTIUS

El **benestar** i la **prosperitat** d'un país depenen, en gran mesura, del nombre d'empreses que innoven generant nous productes i serveis amb llocs de treball qualificats. Les condicions perquè així sigui estan, entre altres, sota la responsabilitat dels empresaris que han de fomentar la innovació però, també, és rellevant la política que adopti la Generalitat de Catalunya. La despesa en R+D que aporten, tant les Administracions com els empresaris, és un indicador clau per avaluar la competitivitat d'un país (veure Gràfic 1).

Gràfic 1 :Despesa en R+D/PIB 2012. Països UE
(% sobre PIB)

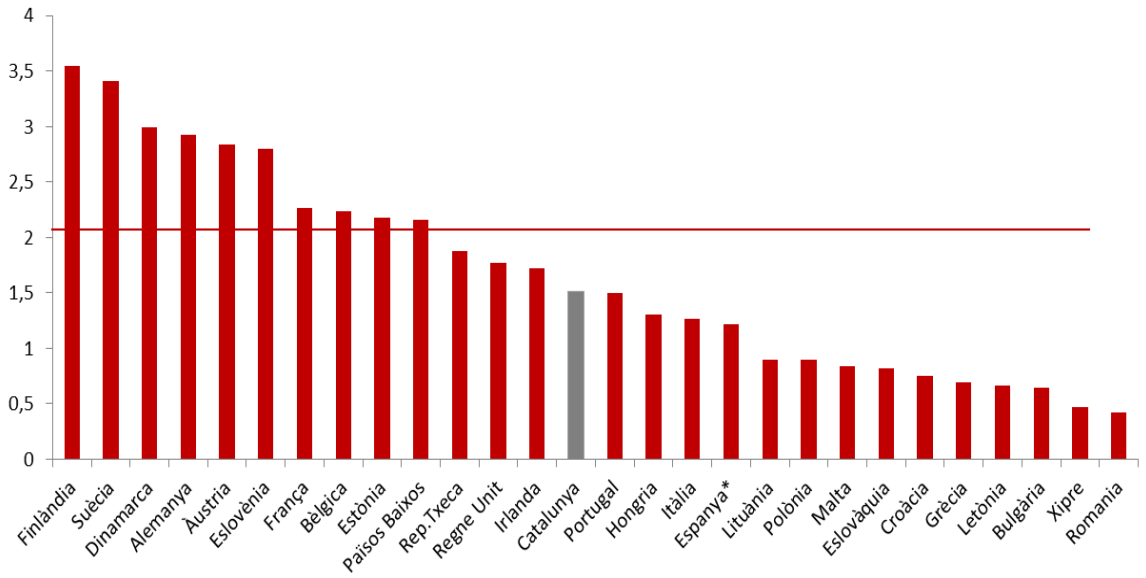

* Espanya sense Catalunya
Font: ACCIÓ a partir de les dades de l'INE i Eurostat

És necessari, doncs, el **diàleg** "directe" entre l'Administració i el sector empresarial, per tal de millorar les condicions que han de fer més atractiva la inversió en innovació a Catalunya; encara més, en el peculiar moment conjuntural i històric del nostre país, amb uns reptes de futur més ambiciosos que mai. Per això, la Cecot ha cregut convenient elaborar un document sobre la situació actual de la innovació a Catalunya apostant per una alineació entre el sector públic i el privat.

La Cecot considera que s'hauria d'incentivar la formulació, entre els agents socials i l'Administració, d'un **ecosistema de futur**, en tots els àmbits que afecten les decisions empresarials sobre la recerca i innovació, considerant-la un eix prioritari per el creixement de la economia catalana.

No hi ha cap dubte que el **lideratge empresarial** ve determinat pel ritme d'innovació de les empreses i que aquest necessita d'un ecosistema territorial innovador. Catalunya sens dubte que ho és però pot ser-ho molt més si agafem com a models de referència Holanda, Dinamarca, Califòrnia, Massachussets o Israel.

Gràfic 2:

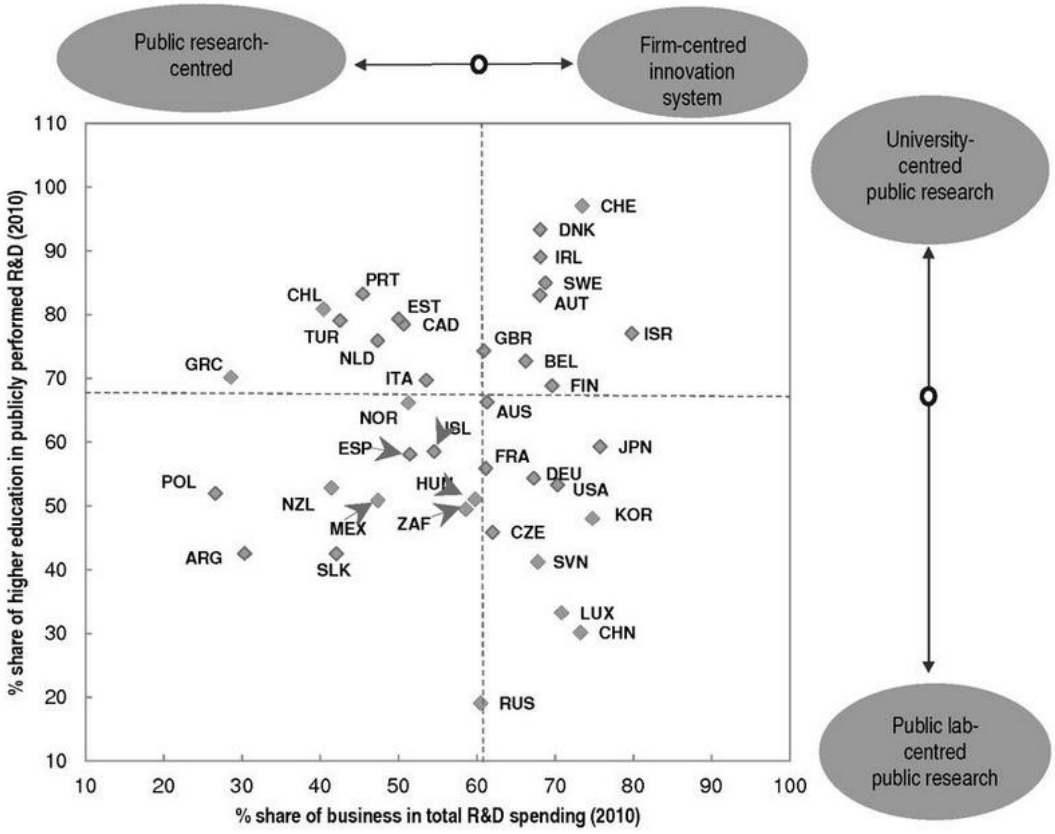

Source: OECD, Main Science and Technology Indicators (MSTI) Database, May 2012.

Si bé encara insuficients, Catalunya dedica molts recursos públics en una recerca científica que no retorna prou al entorn productiu de la societat, ni via patents que les empreses llicenciïn, ni mitjançant altres vies de transferència. Això no vol dir deixar de perseguir l'**excel·lència científica** pel fet de que avui no coneguem l'aplicació pràctica dels seus resultats. Tampoc sembla econòmicament assenyat el descompensat balanç actual entre la recerca bàsica i innovació industrial, és a dir, entre la innovació provinent de la recerca bàsica i acadèmica i la innovació que persegueixen les empreses per tal de fer-les créixer i subsistir. Un descompensat balanç que la crisi ha agreujat de forma dramàtica, atès que avui el 95% de l'esforç públic es dedica a recerca científica (R) i tant sols un 5% a desenvolupament i innovació (D+ i) industrial (*Observatori de la recerca a partir de dades de la Generalitat de Catalunya).*

És a dir, el muscle de les polítiques de R+D+i, està principalment a la R, seguida de molt lluny per la D sent la innovació una part molt minsa.

Val a dir que a nivell empresarial, el procés no és "R", després "D" i finalment "i", sinó que la innovació sorgeix com a instrument per resoldre una necessitat de competitivitat o atenció a una oportunitat de negoci. Existeixen altres formes de veure la innovació, on la R+D no és necessària i segueix essent prou fructífera (p.e. moda i serveis). On té l'encaix, doncs, la **innovació tecnològica?**

Si atenem a les empreses que necessiten resultats de recerca per construir nous productes o serveis o millorar la productivitat, acabaríem definint un ecosistema molt més enfocat al mercat. L'actual sistema de recerca té, per fonts de finançament principal, els fons de recerca de l'excel·lència (fons europeus com Horizon2020) on el que s'incentiva és la recerca industrial, tant se val on s'exploti el resultat (si s'explota) o bé el '*driver*' de la recerca que defineixen els grups d'investigació, que no tenen per què coincidir amb les **necessitats** de les empreses innovadores.

L'actual sistema de recerca no és sostenible ja que no es tradueix en **resultats** d'explotació industrial i, en definitiva, d'augment del PIB i de nous llocs de treball qualificats.

En comparació, altres països més avançats en recerca i innovació, posen a l'abast de les empreses un ampli ventall d'**instruments** de finançament de la innovació i una dotació de centres tecnològics ben finançats. Per tot això, es necessita augmentar significativament els recursos al sector empresarial per impulsar la recerca i la innovació en nous productes i serveis.

Gràfic 3: Contribució de cada departament al finançament d'activitats d'R+D+i. 2012 *(Pes sobre el total del pressupost de la Generalitat)*

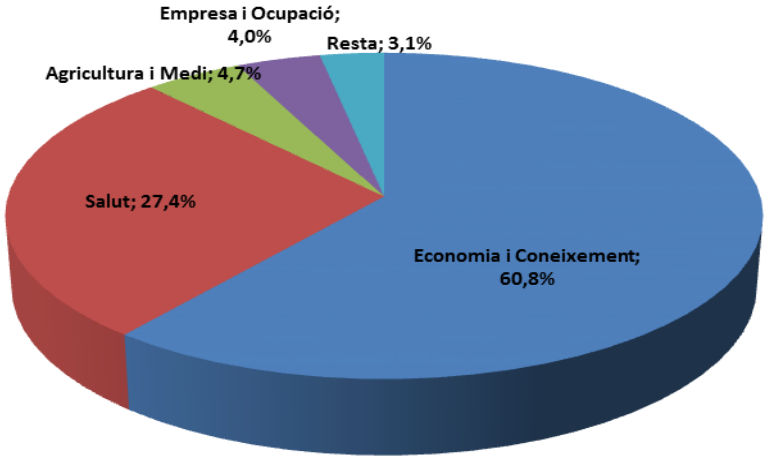

Font: *El finançament de la R+D+i per part de la Generalitat de Catalunya l'any 2012*, Departament Economia i Coneixement, desembre 2013, Generalitat de Catalunya

2. DADES DE REFERÈNCIA

La despesa en R+D a Catalunya va assolir el nivell més alt el 2008, amb 3.286 milions d'euros. Des de l'inici de la crisi, però, s'ha produït un retrocés continu fins els 2.991 milions d'euros el 2012; un 3,6% menys que l'any 2011 i un 9% menys que el 2008.

Gràfic 4: Evolució de la despesa de Catalunya en R+D. 2002-2012 *(milers d'euros)*

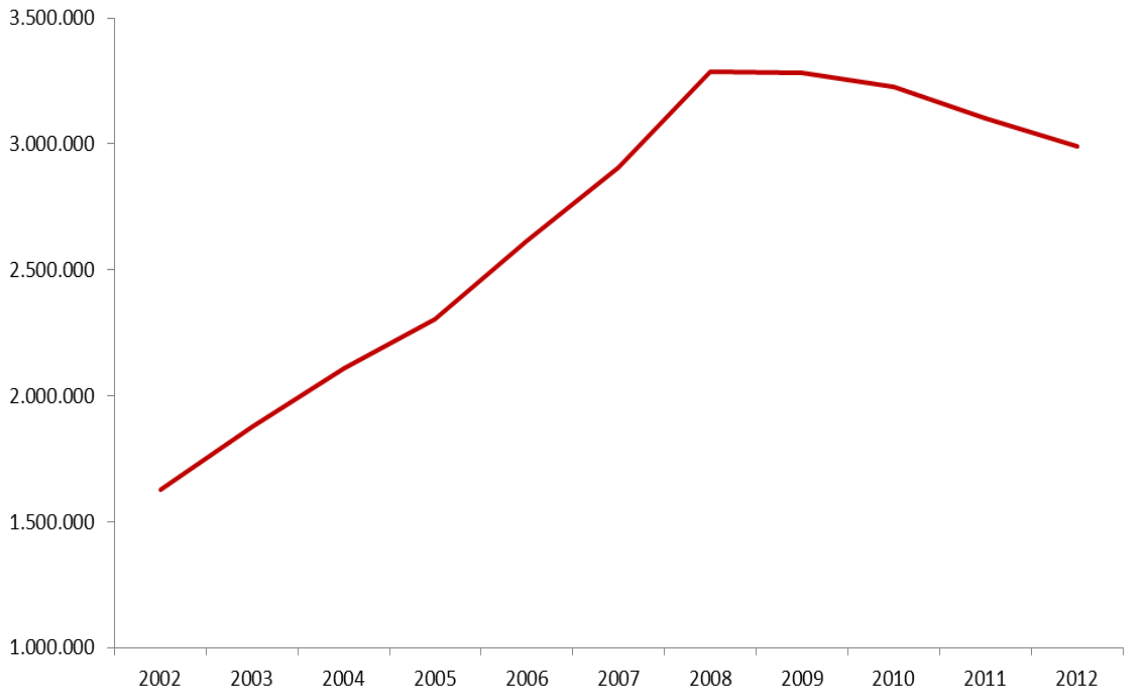

Font: Enquesta sobre R+D, INE

La **despesa total** de Catalunya en R+D+i en relació al PIB a l'any 2013 va ser només de l'1,24%, mentre que la mitjana d'Europa es situa al 2,06%. Tot i això, un factor positiu és que Catalunya és una de les comunitats autònomes amb aquest índex més elevat, només superada per Madrid (1,98%), Navarra (2,03%) i País Basc (2,095%).

Gràfic 5: Percentatge de les despeses en Recerca i Desenvolupament (R+D) respecte del PIB, anys 2002 a 2012.

Taula 1: percentatge de les despeses en Recerca i Desenvolupament (R+D) respecte del PIB, anys 2002 a 2012.

	% despeses R+D respecte PIB, mitjana 2002-2007	% despeses R+D respecte PIB, mitjana 2008-2012	suma % acumulat del 2002 a 2012	per CAT=1 (acumulat 2002-2012)
Andalusia	0,83	1,11	10,50	0,65
Aragó	0,78	1,03	9,82	0,61
Astúries	0,74	0,98	9,33	0,58
Balears, Illes	0,27	0,37	3,50	0,22
Canàries	0,59	0,59	6,49	0,40
Cantabria	0,59	1,09	9,01	0,56
Castilla y León	0,93	1,14	11,23	0,70
Castilla - La Mancha	0,46	0,68	6,12	0,38
Catalunya	**1,34**	**1,61**	16,09	1,00
Comunitat Valenciana	0,90	1,05	10,64	0,66
Extremadura	0,63	0,85	8,01	0,50
Galicia	0,88	0,94	10,00	0,62
Madrid	**1,80**	**1,98**	20,70	1,29
Murcia	0,71	0,86	8,59	0,53
Navarra	**1,61**	**2,03**	19,82	1,23
País Basc	**1,52**	**2,09**	19,56	1,22
Rioja, La	0,78	1,01	9,74	0,61
Total Espanya	1,12	1,36	13,49	0,84

Font: INE (dades de I+D), elaboració pròpia.

La crisi econòmica ha reduït notablement el pressupost destinat a R+D+i per part de la Generalitat de Catalunya que, combinat amb una greu reducció del finançament privat en activitats de R+D per a reduir costos, afectant tant a empreses innovadores tecnològiques com no tecnològiques, ens porta a un **incompliment de la ràtio** de finançament recomanada per la UE: un 1/3 Públic vs. 2/3 Privat.

Gràfic 6: Despesa en R+D a Catalunya, per sectors (milions d'euros)

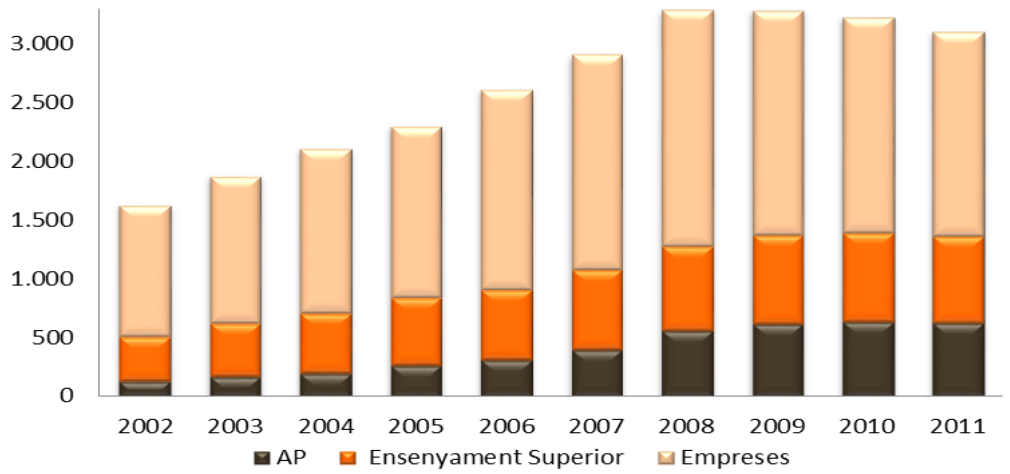

Font: Estadística d'R+D, INE

3. PROBLEMÀTICA ACTUAL

La innovació continua sent un tema de les grans empreses que són les que més inverteixen en innovació. En canvi moltes **pimes**, encara que amb recorregut i un cert volum, queden excloses de l'ecosistema d'innovació, ja sigui per manca de recursos, informació, ajuts o una simple aversió al risc i al canvi.

La majoria d'empreses a Catalunya estan més orientades a **l'eficiència** i a la productivitat, a saber com produir productes i serveis d'una forma més econòmica i efectiva (mirada endins), que a explorar nous conceptes per inventar/crear nous productes per a clients actuals o nous (mirada enfora)

Quan hi ha un alt risc o incertesa en el comportament del mercat per una innovació, el menor dels problemes és el risc de la recerca, sinó que el propi projecte s'atura en fase conceptual. Potser hem de recuperar també la confiança i el valor del risc i en aquesta direcció, l'ecosistema hauria d'ajudar.

No existeix un **ecosistema** integrat en relació a la innovació, en totes les dimensions (mercat, tecnologia, finançament, distribució...), i per això els agents funcionen per objectius individuals i desconnectats. Tenim un gran nombre de publicacions científiques desconnectades de la realitat, local, empresarial. En aquest sentit, la col·laboració entre els centres de recerca i les empreses esdevé crític i, en canvi, no és una pràctica habitual al nostre país.

L'accés al **crèdit bancari** està molt limitat amb poca aversió al risc i amb l'obligatorietat d'avals. Això provoca que la inversió en innovació es centri en major mesura en el sector públic vers el sector privat.

Existeix una falta de **bagatge tecnològic** de la societat en general, no som grans consumidors de productes innovadors. Això dificulta la posada en marxa de conceptes innovadors en base al mercat domèstic. El risc de mercat es deixa en mans de l'empresari i se'n dona suport en projectes d'internacionalització, per a empreses madures, sense tenir en compte el fenomen de '*born-global startups*', és a dir, empreses de nova creació amb alt potencial i que tenen un mercat global per concepte. Pensem que l'àrea de Barcelona és una gran dinamitzadora i tractora d'aquest tipus de companyies i que estan orfes en el seu desenvolupament de mercat.

Existeix tot un sector d'indústries creatives que donen **suport** al procés d'innovació (dissenyadors, consultores, comunicació...) que no estan integrades en l'ecosistema, probablement, pel seu caràcter privat, però que són fonamentals per ajudar a l'empresa a millorar l'impacte de la innovació.

Per altra banda, la introducció de la innovació en el **mercat** no té el mateix comportament que els productes clàssics o *restylings* de producte. En mercats com l'alimentació, on Catalunya té molt a dir, la distribució és una de les grans barreres en la innovació ja que la introducció d'un nou producte està molt influenciada per les cadenes d'hiper i supermercat que accedeixen a posar-ho o no en els lineals.

4. RECOMANACIONS

Cal arribar a un **contracte social per la innovació que permeti crear un ecosistema integrat.** Un únic **ecosistema** que englobi a tots els agents (empresa amb prioritat de la indústria, centres tecnològics, i universitat), fixant un objectiu ambiciós, com que la despesa de R+D+i en relació al PIB sigui del 2,5% al 3% l'any 2020. Per tant, s'haurien d' alinear tota una sèrie d'elements a l'ecosistema d'innovació, fomentant la col·laboració i la transparència, entre els agents socials, per tal de poder arribar a l'objectiu plantejat. Tanmateix, aquest objectiu hauria de tenir una distribució més equitativa entre els agents de la innovació, públic i privat. Alhora, seria més fiable si fos possible controlar-ho amb un quadre de comandament, que inclouria els principals indicadors d'innovació dels agents de l'ecosistema, i tindria un seguiment periòdic, semestral o anual, per poder analitzar possibles desviacions i reaccionar amb millores concretes.

Com a propostes concretes, apuntaríem a:

Universitats, creiem que caldria incloure dins dels incentius variables que tenen els centres de recerca i les Universitats, incentius relacionats amb projectes d'innovació lligats al món empresarial, en especial les pimes.

Centres de transferència del coneixement (Centres tecnològics clústers, OTRIS[1]). Aparició d'instruments per facilitar les pimes que utilitzin els centres de transferència del coneixement i que aquests últims s'adaptin a les seves necessitats.

Empresa, és important recordar el paper clau de la nostra indústria si volem millorar en innovació. A més pensem que s'hauria d'ajudar a altres sectors industrials format principalment per PIMES a apropar-se a la innovació com per exemple les indústries creatives.

Administració, dotar al Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya dels recursos necessaris per portar a terme les polítiques esmentades.

La innovació ha de formar part de l'**estratègia** de les nostres empreses. Cal recordar que la innovació es pot, i s'ha de gestionar, i per aquesta raó les diferents organitzacions s'hauran de dotar de recursos i estructures que gestionin i mesurin els seus avenços i resultats en innovació. Existeixen moltes eines, metodologies i estàndards per això la formació és clau.

1 Oficines de transferència de coneixement a les universitats

Canviar la **visió** de la locució "R+D+i", veient la innovació no com una conseqüència lògica de la R+D, sinó com a un instrument a disposició de les empreses que volen innovar per competir i, per tant, els centres de recerca han d'adaptar la seva proposta de valor per ajudar a aquest objectiu.

Demanar al sistema financer privat que fomenti la concessió de **crèdits** a les pimes que innovin. És a dir, que destinin part dels seus recursos al teixit industrial baixant els requeriments per l'atorgament, amb un tipus d'interès més baix que l'habitual i assolint més riscos vinculats a la innovació.

Incrementar el teixit d'empreses innovadores catalanes. Els sectors industrials més innovadors a Catalunya són l'electrònica, les farmacèutiques, la química, l'alimentació, automoció i maquinaria. Per tant, s'han de crear mecanismes per **protegir** aquestes indústries, que estan innovant, per tal de no perdre-les.

Millorar la dotació de recursos als instruments tractors de demanda i de millora de la cultura de la innovació de les empreses. Un d'aquests mecanismes de l'administració pública podria ser la **compra pública innovadora**. També es pot incentivar la compra innovadora del consumidor amb iniciatives més *soft* de comunicació.

Compartir entre empresa privada i Administració Pública, els riscos de l'empresa per innovar, crear palanques/ajuts: beneficis fiscals, millora del finançament o subvencions. Facilitar a la pime els tràmits per accedir a aquests ajuts, inclús per aquells projectes de dimensió petita.

I, per últim, invertir en formació. La formació i la sensibilització hauria de ser un Pacte d'Estat que fomentés la innovació des de secundària fins a la Universitat. Cal formar als professionals no només en eines digitals, sinó també en mètodes de gestió de la innovació. En definitiva, això va orientat a un canvi cultural dels agents econòmics del país.

Contacte:

Valentí Sallés, president del Club Cecot Innovació i Tecnologia

Tel. 93 736 11 00

A/e: clubinnovatech@cecot.org